

Forfatter: Jacobsen, J. P.

Titel: Lyrik og prosa

Citation: Jacobsen, J. P.: "Lyrik og prosa", i Jacobsen, J. P.: *Lyrik og prosa*, udg. af Jørn Erslev Andersen ; Esther Kielberg , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1993, s. 261. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-jacobjp08val-shoot-idm139992588939312/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Lyrik og prosa

- *Heines Briefe*: måske *Briefe von Heinrich Heine* I-II (1861). – *Olaf den Helliges Saga*: fra *Heimskringla*, Snorri Sturlusons (se n.l.s. 9) værk om de no. konger. – *Immermanns Münchhausen*: den ty. forfatter Karl L. Immermanns (1796-1840) roman *Münchhausen* (1838-1839). – *Didrik af Berns Saga*: en samling fortællinger i vestnord. prosa om den ty. sagnhelt Da.B., dvs. østgoterkongen Theodorik (475-526). På da. findes versionen *Dværgekongen Lavrin* (se *Danske Folkebøger fra 16. og 17. Aarhundrede*. Bd. 1-14. DSL 1915-1936. Bd. VI, 1925. S. LXIV). – *Juliet and Romeo*: Shakespeares skuespil *Romeo and Juliet* (ca. 1595). – *Heibergs Critikker*: Johan Ludvig H. (1791-1860): da. forfatter og kritiker. – *Feuilleton s fra Bornholm*: udkast hertil er bevaret i JPJs efterladte papirer. – *Ymers Hjerneskæl*: i f. nord. mytologi dannedes himlen af urtætten Ymers hjerneskæl.
- 19 *Thorvaldsen, Bertel* (1770-1844): da. billedhugger.
- 21 *Bjørnson, Marie Stuart i Skotland*: den no. forfatter Bjørnstjerne Bjørnsons (1832-1910) drama fra 1863.
- 22 *Cain, Abel*: 1. Mos. 4, 1-16.
- 23 *engelsk Salt*: afføringsmiddel. – *Pantheismen*: den opfattelse, at Gud er ét med naturen. – *par preference*: foretrukne. – *Hertz(es) »Dramatiske Arbejder«*: formentlig *Dramatiske Værker* I-XVIII (1854-1873) af den da. forfatter Henrik H. (1797/8-1870). – *ristærke*: et ris er 500 ark trykpapir. – *Sirius*: himlens klareste stjerne (i Den store Hund); har haft kultisk betydning siden de gamle ægyptere. – *Old*: tidsalder. – *Hades(livet)*: dødsriget i gr. mytologi.
- 24 *Jonfru Martha (...) det ene Fornødne*: Luk. 10, 38-42. – *Uden vi blive som Børn*: Luk. 18, 17. – *Niels Lyhne*: JPJs roman udkom 1880. Notatet kan ikke dateres; se evt. *SV* III, 302. – *Selvmessiaseringen*: at gøre sig selv til Messias. – *Johannes Døberen*: Mark. 1, 2-3 og Johs. 1, 23. – *Jesuiterne*: munkeorden stiftet 1534 af spanieren Ignatius Loyola som et led i kampen mod reformationen, bl.a. dens (og renæssancens) hævde af individualismen.

Hervert Sperring

Digtsamlingen blev for første gang i sin helhed trykt i *SV* IV. Borup har deri optrykt digtkredsen efter JPJs egen renskrift. Af de 37 digte havde de 15 tidligere været optrykt i *Digte og Udkast* (1886) v. Edvard Brandes og Vilhelm Møller. Samlingen har en kompliceret tilblivelseshistorie. Den blev til i 1865-1868, byggede på tidligere udkast og undergik i bearbejdningen en række forandringer: først udtænkt som en romance, hvorefter intet er overlevet. Dernæst som en digtcyklus kaldet *Sigurd Sanger* og med emne fra middelalderen med forbillede hos Carsten Hauch (1790-1872) og Chr. Winther (1796-1876). I den sidste renskrift – dvs. Borups forlæg – er titlen ændret fra *Sigurd Sanger* til *Hervert Sperring*, hvorved samlingen, så at sige med ét pennestrøg, transformeres fra en historisk til en moderne, psykologisk digtning. Den endelige renskrift blev færdig i 1868 og sendt til en række forlag, der alle afslog at trykke samlingen, hvorefter den blev henlagt.

JPJ har selv kommenteret navnet »Hervert Sperring«: »NB! Sperring er en Landsby 1 Mil fra Thisted. Hervert kommer af Havør, et Navn der altid har fulgt mig fra min tidligste Barndom og som jeg tit har kradset ind paa Borde og Bænke, Træer og Bogbind. J.P.J. 9/1868.« Cit. fra Borups udgave, som tilføjer: Havør er Navn paa en Bebyggelse i Østerild Sogn (Thisted Amt). Sperring ligger i Sjørring Sogn (Thisted Amt). Der synes imidlertid ikke at kunne være Tvivl om, at Navnet Hervert ogsaa har en vis Forbindelse med Carit Eilers Roman Herverts Kronike (1863), idet der [...] i en Notebog findes en Side med Overskriften »Herverts Kronik« og derunder Jacobsens Tegninger af forskellige af Bogens Figurer (SVIV, 153).

- 26 *Bedste Erik*: JPJs egne kritiske anmærkninger til digtene i *Hervert Sperring* findes i et kollegiehæfte med årstallet 1868 og gengives her efter Borup.
- 28 *dølge*: skjule. – *Lykkehols Allé*: på Frederiksberg, nær JPJs bolig.
- 29 *Vang*: mark.
- 30 *Drot*: fyrste, konge.
- 31 *tradske*: underfundigt, listigt. – *Ill. Tidende*: ugeblad (1859-1924); bragte bidrag af væsentlige samtidige da. forfattere.
- 34 *grandt*: tydeligt.
- 36 i *Kvag*: ned i dybet. – *Snekke*: lille sejlskib.
- 37 *Karm*: 1: ræling; 2: båd.
- 38 *ikkun*: kun. – *Livets (. . .) Færd*: livet som det går for sig.
- 40 *Pygmalion (. . .) Pal. Müller*: if. gr. mytologi formede Pygmalion en kvindestatue så smuk, at han forelskede sig i den; på hans bøn forvandlede guderne den til en levende kvinde. Den da. forfatter Fr. Paludan-Müller (1809-1876) bruger motivet i digtet »Pygmalion« (*Nye Digte af Danske Digtere*, udg. af Chr. Winther, 1862).
- 42 *Cymbler(s)*: cymbel kan være både et strenge- og et slaginstrument; et for JPJ nok blot et poetisk ord. – *Ful*: afskyelig. – *Asali*: I sine papirer har JPJ noteret en række gammelnordiske navne, herunder *Asali* (*Asalil, Hasali*), *Asaliborgij*. Kilden må være Sophus Bugges udgave af *Gamle norske Folkeviser* (1858), hvori der i indledningen til »Ravnen here bo« står: *Underlig nok forekommer Moens Navne i tre Optegnelser afvekslende i to Former, en kortere og en længere: Asali (Asalil, Hasali) og Asaliborgij.*
- 43 *Bør*: medvind.
- 47 *hval(c)*: hvælvet.
- 49 *Chor*: skare. – *Zefyr(erne)*: mild vind. – *Snare*: fælde, lokkemiddel. – *Salamander(hær)*: ildånd.
- 50 *Ung Sigurd (. . .) Sanger*: den oprindelige titel på *Hervert Sperring* var *Sigurd Sanger*, se n.t.s. 16 og ovenst. note til hele digtsamlingen.
- 52 *minde(d')*: kysse.
- 55 *Leander*: gr. sagnskikkelse; svømmede hver nat over Hellespont til sin elskede Hero. – *Cyclader*: ringøer.
- 56 *Manes*: lat. afdøde sjæle, opfattet som guddommelige væsener.
- 57 *Daaret*: bedraget.
- 58 *Phalaris*: tyrann fra Agrigent; de mennesker, som blev ramt af hans unåde, lod han brænde levende i en kobbertyr. JPJ har skrevet et udkast til et

- længere fortællende digt »Phalaris«. – *con espressione*: ital. med udtryk – *minuendo*: formentlig fejl for *diminuendo*: ital. med aftagende styrke. – i *Kvæg*: se n.t.s. 36.
- 63 *grandi*: se n.t.s. 34. – *monne*: overflødig ord (pleonasme), der tilstræber at skabe poetisk højtidelighed. – *signede*: helliggjorte, saliggjorte.
- 64 (*Taaegjænkke*): se n.t.s. 36.
- 67 *Leger*: (jy.) vilde blomster.
- 68 *Lin(ets)*: linned.
- 69 *Dødingelin*: liglagen.
- 70 *Val*: slagmark.
- 72 *Vang*: dyrket jordstykke, eng.

Lyrisk

- 79 *Libellen(nes)*: døgnfluer, guldsmede.
- 80 *skuffende*: bedrageriske.
- 81 *Vove(r)*: bølge. – *Dorsk(e)*: døsigt, dvask. – *vinget*: i hurtig bevægelse. – *styrrende*: forstyrrende.
- 82 *Gjerd(er)*: spergelplante.
- 83 *Calla(en)*: stueplante.
- 85 *Lin*: linned, klædningsstykke. – *blaver*: bevæger sig uroligt. – *Klinte*: ukrudt udsået fra havre.
- 86 *Fov*: færd.
- 87 *Serail(let)*: sultans palads, haremsbygning. – *Minaret(erne)*: slankt tårn ved moské.
- 88 *Faustina*: SV IV s. 158 gengiver JPJs plan for et dramatisk fragment *Faustina* og *Faust*. – *Moloch(s)*: guddom til hvem der bragtes menneskeofre.
- 90 *Kapitel(ernes)*: søjlehoved. – *Akants(løvet)*: sydeur, prydblade med store ranker og takkede blade; formerne brugt i gr. ornamentik, bl.a. på den korintiske kapitæl. – *Plint(ens)*: fundament, hvorpå en søjle eller statue hviler. – *Hebe*: ungdomsgudinde; som de flg. navne og begreber hentet i den gr. mytologi. – *Bakkos* (Bacchos): vinens gud i rom. mytologi. – *Panthrene* (panterne): i de gr. myter om Dionysos bliver Ariadne (kong Minos' datter på Kreta) hans hustru, og hun fremstilles ved siden af Dionysos på en vogn trukket af pantere. – *Thyrsen* (Thyrsos): lang stav, omvundet med vinløv; blev båret af Bacchos (Dionysos). – *Zeus(es)*: den øverste gud. – *Poseidon*: havets gud. – *Phoebus* (Foibos): renseren; tilnavn til Apollon, kunstens gud. – *Muserne*: de ni gudinder for kunst og videnskab. – *Gratieme*: i rom. mytologi tre gudinder for skønhed, ynde og fest. – *Lauren*: laurbærbusken.
- 92 *Michel Angelo* (Michelangelo Buonarroti, 1475-1564): ital. billedhugger, maler og arkitekt. – *Ufficieme*: palads og kunstgalleri i Firenze, opført 1560-1574.
- 93 *Lavren(s)*, *Myrther(s)*: stedsegrønne planter med symbolsk betydning; laurbærgrene, -kviste: ære, berømmelse, myrter: uskyld, kærlighed. – *Geranie(mes)*: pelargonie el. storkenøb. – *Taberose(r)*: stærktduftende løgblomst.